

Vytváranie bohatstva v informačnej spoločnosti

Ivan Klinec

Jednou z hlavných charakteristík novovytvárajúcej sa ekonomiky informačnej spoločnosti je nová paradigma vytvárania bohatstva. Táto nová paradigma vytvárania bohatstva zahŕňa ako zmenu systému a spôsobu vytvárania bohatstva, tak aj zmenu chápania a zdrojov bohatstva. **V informačnej spoločnosti hlavným zdrojom bohatstva sú informácie a znalosti.**

Historicky ako ľudstvo prechádzalo rôznymi štádiami vývoja, menil sa aj systém vytvárania bohatstva. Menilo sa aj samotné poňatie bohatstva.

V agrárnej spoločnosti hlavným zdrojom bohatstva bola pôda a prírodné zdroje. Systém vytvárania bohatstva v agrárnej spoločnosti bol spojený s poľnohospodárstvom ako hlavným výrobným sektorom agrárnej ekonomiky.

S prechodom k industriálnej spoločnosti sa zmenil aj systém vytvárania bohatstva a **hlavným zdrojom bohatstva v industriálnej spoločnosti sa stala práca a kapitál.** Systém vytvárania bohatstva v industriálnej spoločnosti bol spojený najmä s hlavným sektorom ekonomiky, ktorým bol priemysel. **Industriálny systém vytvárania bohatstva bol charakteristický tromi hlavnými výrobnými faktormi, ktorými boli pôda, práca a kapitál.**

Informačná spoločnosť so sebou priniesla ďalšiu zmenu systému vytvárania bohatstva. **Hlavným zdrojom bohatstva v informačnej spoločnosti sa stávajú informácie a znalosti** a hlavným sektorom ekonomiky sa stala výroba, spracovanie a distribúcia informácií, ktorá vytvorila základ novej ekonomiky informačnej spoločnosti.

Zmena paradigmy vytvárania bohatstva

Nový systém vytvárania bohatstva novej ekonomiky informačnej spoločnosti je založený na informáciách a znalostiach ako hlavnom zdroji ekonomickej moci, ekonomickej sily a ekonomického bohatstva. Mnohí autori rozličných koncepcií transformujúcej sa spoločnosti ako napr. Daniel Bell, Alvin Toffler, Heidi Tofflerová, John Naisbitt, Patricia Aburdeneová, Peter Drucker, Fritz Machlup, Marc Porat, Manuel Castells, Nicholas Negroponte, Karl Sveiby, Kaoru Yamaguchi, Harlan Cleveland alebo Don Tapscott sformulovali svoj pohľad na zmenu systému a zdrojov vytvárania bohatstva. V mnohom sa títo autori rozchádzajú, v jednom sa však zhodujú, a to v tom, že informácie a znalosti sa stávajú kľúčom k bohatstvu.

Informačná teória hodnoty podľa Daniela Bella

Medzi prvými sa pokúsil interpretovať zmenu systému vytvárania bohatstva americký sociológ, politológ a futuroológ **Daniel Bell**. Bell pozerá na vytváranie bohatstva z pohľadu teórií vytvárania hodnoty. Vo svojej práci **Sociálne rámce informačnej spoločnosti** požaduje v súvislosti s prechodom od industriálnej k informačnej spoločnosti vytvorenie informačnej teórie hodnoty. Podľa neho, keď znalosti vo svojej systematickej forme vstupujú do praktického spracovania zdrojov ako vynález alebo organizačné zdokonalenie, potom práve znalosti a nie práca vystupujú ako zdroj hodnoty.

Bell pozerá na vývoj názorov na vytváranie bohatstva ako na vývoj teórie smerujúcej od filozofie pracovnej teórie hodnoty v spoločnosti industriálnej k vytvoreniu informačnej teórie hodnoty v spoločnosti informačnej.

Zatiaľ čo ekonómi vo svojich koncepciách využívali ako základné premenné pôdu, prácu a kapitál, teoretici, ktorí prenikli hlbšie ako napr. **Werner Sombart** alebo **Joseph A. Schumpeter**, doplnili túto triádu takými dôležitými pojmami, ako pracovná iniciatíva alebo podnikavosť. V súčasnosti, podľa Bella, dominuje taký analytický prístup k ekonomike, ktorý kladie dôraz na určité kombinácie kapitálu a práce v duchu pracovnej teórie hodnoty, skoro úplne ignorujúc pritom úlohu znalostí alebo organizačných inovácií a riadenia.

Postupne s prechodom k postindustriálnej spoločnosti a so skracovaním pracovného času a zmenšovaním úlohy výrobného robotníka sa stáva podľa Bella zrejším, že **znalosti a spôsoby ich praktického využitia nahradzujú prácu ako zdroj nadhodnoty**. V tomto zmysle **kým práca a kapitál boli centrálnymi premennými v industriálnej spoločnosti, tak informácie a znalosti sa stávajú rozhodujúcimi premennými postindustriálnej spoločnosti**.

Nová teória znalostnej ekonomiky podľa Petera Druckera

Ďalším významným autorom, ktorý sa zaoberá problematikou zmeny systému vytvárania bohatstva v transformujúcej sa spoločnosti je priekopník teórie managementu americký ekonóm a sociálny mysliteľ **Peter F. Drucker**. Drucker podal vo svojich prácach pohľad na spoločnosť, kde hlavným zdrojom bohatstva sú znalosti. Drucker tak urobil už v roku 1968 vo svojej práci **Vek diskontinuity** a vo svojich neskorších prácach **Nové reality, Postkapitalistická spoločnosť** alebo **Riadenie pre budúcnosť** predpokladá vytvorenie **novej teórie znalostnej ekonomiky**, avšak až po vyprofilovaní sa tejto ekonomiky a samotnú spoločnosť fungujúcu na znalostiach ako hlavnom zdroji nazýva znalostnou spoločnosťou.

Drucker v súvislosti so zmenou zdrojov a posunom k znalostiam ako hlavnému zdroju rozvoja ekonomiky a spoločnosti ukazuje potrebu vytvorenia novej ekonomickej teórie. Tvrdí, že zmena ekonomickej reality a vytváranie novej ekonomickej reality vyžaduje taktiež zmenu ekonomickej teórie, a to najmä jej východiskových predpokladov, ktoré sú naďalej neudržateľné. Uvádza tri základné východiskové predpoklady:

Prvým zastaralým východiskom ekonomickej teórie je predpoklad rovnováhy. Dnešná ekonomická teória stavia na predpoklade, že cieľom hospodárskej politiky je rovnováha. Drucker však tvrdí, že stabilná rovnováha nie je možná a možná je jedine dynamická rovnováha. Ekonomika sa podľa neho podobá byciklu, čo znamená, že je rovnovážna iba vtedy ak je v pohybe. Rast je vždy nevyvážený, pričom však rovnováhu môže dosiahnuť iba rastová ekonomika.

Súčasná ekonomická teória je prevažne založená na téze, že ekonomika stále osciluje okolo jednej dokonalej rovnováhy. Drucker tvrdí, že najdôležitejšou a najväčšou ekonomickou zmenou posledných dvoch storočí, ktoré uplynuli od priemyselnej revolúcie, je to, že produktivita je ústrednou premennou veličinou a jej rast je skúšobným kameňom ekonomickej teórie a hospodárskej politiky. Pritom však súčasný najdokonalejší ekonomický model, ktorým je model vstupov a výstupov celého národného hospodárstva, vôbec nedokáže postihnúť akékoľvek zmeny produktivity. Dokáže iba skalkulovať dôsledky zníženia alebo zvýšenia výroby za predpokladu, že technológia a produktivita ostávajú konštantné. Nedokáže predpovedať, aké dôsledky bude mať zmena produktivity v nejakom konkrétnom odbore alebo ekonomickom sektore pre zvyšok ekonomiky alebo pre nejaký iný sektor. Nedokáže nám povedať ani to, čo by sa muselo stať, aby k takým zmenám produktivity došlo, alebo aby sa pre ne aspoň vytvorili podmienky.

Druhým zastaralým predpokladom je prehliadanie technológie v súčasnej ekonomickej teórii. Úzko to súvisí s predpokladom rovnováhy ako cieľa ekonomiky. Ekonómovia sa pozerajú na technologické zmeny ako na niečo, čo je mimo ekonomiky, ako na javy, s ktorými jednoducho nemôžu nič robiť, ako na

akúsi nekontrolovateľnú a nepredvídateľnú katastrofu podobnú zemetraseniu alebo morovej rane. Technologické zmeny nedokážu predvídať ani vysvetľovať, takže jednoducho mlčia o ich potenciálnom priebehu alebo dôsledkoch.

Technologické zmeny však spočívajú v zmene vynakladania ekonomických zdrojov a ich výsledkom sú zmeny a presuny v alokovaní týchto zdrojov. Ich účelom a tiež aj kritériom ich účinnosti je ekonomická výkonnosť. Technologické zmeny sú významné ekonomické udalosti, ktoré rozhodujú o produktivite pôdy, práce a kapitálu. Ak ekonóm nad takýmto zásadne dôležitým javom mávne rukou a vyhlási, že to nepatrí do jeho odboru, je to také, ako keby matematik vyhlásil, že čísla nepatria do matematiky. Ekonóm by mal s vysokou mierou spoľahlivosti posúdiť, či určitá inovácia bude mať za následok významné ekonomické zmeny, alebo či je čisto technická, pretože bez takejto informácie nie sme schopní formulovať racionálnu hospodársku politiku.

Tretí zastaralý predpoklad je súčasne odpoveďou na otázku, kto vytvára produktivitu. Drucker tvrdí, že štruktúru ekonomickej teórie treba prispôbiť novému postulátu: produktivitu vytvárajú znalosti.

Ekonomický pokrok za posledných sto rokov znamenal kratší pracovný čas a menšiu telesnú námahu a k žiadnemu rastu produktivity práce nedošlo. Môžeme si dovoliť oveľa viac platiť menej produktívnu prácu, pretože znalosti podstatne sproduktívni celú ekonomiku. Diskusia o tom, kto má nárok na výsledky zvýšenej produktivity, či kapitál alebo pracovné sily, môže byť zodpovedaná veľmi jednoducho: nikto nemá na nič nárok. Nikto si nemôže za vyprodukované týchto výsledkov pripisovať zásluhy a konečným výsledkom zvýšenej produktivity je väčšie bohatstvo pre všetkých - nie však preto, že si ho zaslúžili.

Vo svojej práci **Postkapitalistická spoločnosť** Drucker uvádza, že ešte úplne nerozumieme tomu, ako sa znalosti chovajú ako ekonomický zdroj. Zatiaľ nemáme, konštatuje Drucker, dosť skúseností aby sme formulovali a overili teóriu. Zatiaľ iba môžeme povedať, že takúto teóriu potrebujeme. **Potrebujeme ekonomickú teóriu, ktorá umiestni znalosti do stredu procesu tvorby bohatstva. Iba takáto teória môže vysvetliť súčasnú ekonomiku. Iba ona môže vysvetliť ekonomický rast. Iba ona môže vysvetliť inovácie. Iba ona môže vysvetliť, ako funguje japonská ekonomika, ale predovšetkým prečo funguje. Iba ona môže vysvetliť, prečo nováčkovia, najmä v technologicky pokročilých odvetviach, môžu takmer v priebehu noci ovládnuť trh a vytlačiť z neho všetkých konkurentov, bez ohľadu na to, ako dobre sú na ňom uchytení - ako sa to podarilo Japoncom so spotrebnou elektronikou a na automobilovom trhu Spojených štátov.** Zatiaľ chýba zásadná práca o ekonómii znalostí, ale prvé štúdie sa už začali objavovať. Tieto štúdie celkom jasne ukazujú, že ekonomika založená na znalostiach sa nechová tak, ako v súčasnosti existujúce teórie predpokladajú, že sa určitá ekonomika chová. Vieme preto, tvrdí ďalej Drucker, že nová ekonomická teória, teória ekonomiky založenej na znalostiach, bude celkom odlišná od každej existujúcej ekonomickej teórie, či už je to teória keynesiánska alebo neokeynesiánska, klasická alebo neoklasická.

V súvislosti s predmetom záujmu a skúmania ekonómie znalosti už v práci *Vek diskontinuity* Drucker uviedol, že potrebujeme ekonomickú teóriu, ktorá by dokázala definovať vzťah medzi ekonomickými výsledkami a znalostnými vstupmi a tiež aj medzi ekonomickými vstupmi a znalostnými výsledkami.

Drucker identifikuje nasledovné odlišnosti, ktorými sa ekonómia znalosti pravdepodobne líši od klasickej ekonomickej teórie:

- **V ekonomike založenej na znalostiach sa zdá, že nedokonalá konkurencia je ekonomike vlastná. Počiatočné výhody získané prostredníctvom včasnej aplikácie a využívania znalostí sa stávajú stálymi a nezvratnými.** Z toho vyplýva, že ani ekonomika voľného obchodu, ani protekcionizmus nemôžu byť samy o sebe ako ekonomická politika funkčné. Zdá sa, že ekonomika založená na znalostiach vyžaduje oboje, a to v určitej rovnováhe.
- **V ekonomike založenej na znalostiach sa zdá, že nie je v rozhodujúcej miere determinovaná ani spotrebou ani investíciami.** Neexistuje ani ten najmenší dôkaz, že rastúca spotreba v ekonomike vedie k väčšej produkcii znalosti. Ale nie je taktiež ani tieň dôkazu, že k väčšej produkcii znalostí v ekonomike vedú väčšie investície.

- **V ekonomike založenej na znalostiach neexistuje spoločný menovateľ rôznych druhov znalostí.**

Pokiaľ ide o nové znalosti, Drucker rozlišuje ich tri druhy:

- neustále zdokonaľovanie postupu, výrobu alebo služby, čomu napr. Japonci hovoria kaizen,
- exploatacia a nepretržité využívanie nových znalostí pre vývoj nových, rozdielnych výrobkov, postupov a služieb,
- skutočné inovácie.

Tieto tri spôsoby uplatňovania znalostí pre dosiahnutie zmeny v ekonomike a tiež aj v spoločnosti musia byť rozvíjané spoločne a súčasne, pretože sú rovnako potrebné. Ale ich ekonomické charakteristiky - ich náklady rovnako ako ich dôsledky - sú kvalitatívne odlišné. V súčasnosti nie je možné znalosti kvantifikovať, tvrdí Drucker. Môžeme síce odhadovať, koľko stojí vyprodukovanie a distribúcia znalostí, ale čo by sme mali rozumieť pod pojmom návratnosť znalostí, to zatiaľ povedať nemôžeme. Drucker ďalej tvrdí, že množstvo znalostí, teda ich kvantitatívny aspekt nie je zďaleka také významné ako produktivita znalostí, teda ich kvalitatívne dôsledky. A platí to ako pre staré znalosti a ich aplikácie, tak aj pre znalosti nové. Mnohé krajiny, ktoré majú nízku produktivitu znalostí, majú aj ekonomické problémy, a naopak, krajiny, ktoré majú vysokú produktivitu znalostí sú vysoko konkurencieschopné. Podľa Druckera je pravdepodobné, že produktivita zdrojov sa v postkapitalistickej spoločnosti stane tou hlavnou otázkou ekonomickej teórie.

Znalostná teória hodnoty podľa Johna Naisbitta

Americký futuroológ John Naisbitt sa vyjadril k zmene systému vytvárania bohatstva vo svojej práci Megatrendy. Tu považuje za podstatnú zmenu v súvislosti s prechodom od industriálnej k informačnej spoločnosti nahradenie práce a kapitálu ako zdrojov rozvoja spoločnosti, informáciami a znalosťami. Naisbitt uvádza, že zastaralá pracovná teória hodnoty by v informačnej spoločnosti mala byť nahradená znalostnou teóriou hodnoty. Pracovná teória hodnoty vytvorená v začiatkoch priemyselného hospodárstva sa musí nahradiť novou znalostnou teóriou hodnoty, pretože v informačnej spoločnosti sa hodnota zvyšuje znalosťami a myšlienka, že znalosti môžu vytvoriť ekonomickú hodnotu, obyčajne chýba vo väčšine ekonomických analýz.

Nový systém vytvárania bohatstva podľa Alvina Tofflera

Ďalší významný americký futuroológ Alvin Toffler sa zaoberá zmenou chápania a spôsobov vytvárania bohatstva najmä vo svojej trilógii Šok z budúcnosti, Tretia vlna a Posun moci. V poslednej práci Toffler sformuloval svoju predstavu nového systému vytvárania bohatstva založeného na znalostiach ako hlavnom zdroji bohatstva.

Toffler tvrdí, že svet sa dnes rozdelil na rýchlych a bohatých tzn. na krajiny, ktoré informačnú technológiu ovládli a na krajiny, ktoré informačnú technológiu ešte neovládli. Odteraz, ako to napísal v Posune moci Alvin Toffler, sa bude svet deliť na rýchlych a pomalých, to znamená na krajiny s rýchlymi ekonomikami a na krajiny s pomalými ekonomikami. Toto rozdelenie je podľa Tofflera výsledkom rozšírenia nového systému vytvárania bohatstva. Rýchle ekonomiky fungujú na báze moderných informačných technológií. Pomalé ekonomiky fungujú na báze zastaralých industriálnych technológií. Základom rýchlej ekonomiky je nový systém vytvárania bohatstva. Rýchle ekonomiky generujú bohatstvo a moc rýchlejšie ako pomalé.

Rýchle a pomalé ekonomiky existujú vedľa seba a vzájomne spolu súperia nejaký čas, kým nahradí jedna druhú. Rýchle a pomalé ekonomiky existujú vedľa seba nielen ako ekonomiky vyspelých a menej vyspelých krajín, ale aj v rámci týchto krajín. Systém vytvárania bohatstva však v jednej krajine existuje iba jeden a v súčasnej civilizácii existuje už iba jeden systém vytvárania bohatstva.

Nový systém vytvárania bohatstva, zodpovedajúci rýchlejšej alebo informačnej ekonomike, znamená zmenu ekonomických pravidiel. **Nový systém vytvárania bohatstva je založený na znalostiach ako hlavnom zdroji ekonomickej a politickej moci a bohatstva.**

Alvin Toffler v Posune moci charakterizuje nový systém vytvárania bohatstva nasledovne:

1. **Nový zrýchlený systém vytvárania bohatstva je vo vzrastajúcej miere závislý na výmene údajov, informácií a znalostí. Ak neprebíha výmena znalostí, nevytvára sa nové bohatstvo.**
2. **Nový systém vytvárania bohatstva prekračuje hranice masovej produkcie smerom k flexibilnej, zákazkovej alebo „demasifikovanej“ produkcii.**
3. **Konvenčné faktory výroby - pôda, práca, suroviny a kapitál sa stávajú menej dôležitými, tak ako ich nahradzujú symbolické znalosti.**
4. **Namiesto kovových alebo papierových peňazí, skutočným médium sa stávajú elektronické peniaze.**
5. **Tovary a služby sú modularizované a usporadúvané do systémov, ktoré vyžadujú sprísňovanie a stálu revíziu noriem.**
6. **Pomaly fungujúce byrokracie sú nahradzované malými (demasifikovanými) pracovnými jednotkami, prechodnými alebo „adhokratickými“ tímami, vzrastajúcim komplexom obchodných aliancií alebo konzorcií.**
7. **Počet a varieta organizačných jednotiek sa znásobuje.**
8. **Pracovníci sa stávajú menej vymeniteľnými. Najúčinnějšími nástrojmi rozširovania bohatstva sú symboly v hlavách pracovníkov.**
9. **Novým hrdinom už nie je pracovník modrých golierov, finančník alebo manažér, ale inovátor, ktorý kombinuje imaginatívne znalosti s akciou.**
10. **Tvorba bohatstva je vo vzrastajúcej miere chápaná ako kruhový proces s odpadmi recyklovanými do vstupov ďalšieho cyklu produkcie.**
11. **Producenti a konzumenti, rozdelení industriálnou revolúciou, sú znovuzjednotení v cykle tvorby bohatstva.**
12. **Nový systém tvorby bohatstva je lokálny aj globálny.**

Informačná teória hodnoty

Informačná teória hodnoty predstavuje jadro novo sa vytvárajúcej ekonomickej teórie informačnej spoločnosti.

Informačná teória hodnoty hovorí o tom, akým spôsobom informácie vytvárajú resp. pridávajú hodnotu výrobku alebo služby.

Na tomto základe potom vidíme, prečo sa vytváraná štruktúra informačnej spoločnosti organizuje okolo informačných a znalostných zdrojov a prečo sa hierarchická štruktúra industriálnej spoločnosti transformuje do sieťovej štruktúry.

Pre pochopenie toho, ako informácia vytvára hodnotu, si musíme uvedomiť, že informácia je produktom práce nejakých ľudí a moderné informačné technológie umožňujú, aby pri produkcii výrobku alebo služby boli využívané také informácie, ktoré sú produktom desiatok, stoviek i viac ľudí. Príkladom môže byť software napr. operačný systém Windows. Ako príklad si môžeme zobrať porovnanie dvoch projektantov. Jedného geniálneho a druhého obyčajného. Ak vstúpia na trh ako konkurenčné produkty produkt projektanta, ktorý je geniálny, ale disponuje iba ceruzkou, papierom a pravítkom a projektanta, ktorý geniálny nie je, ale disponuje modernou informačnou technológiou, sieťou, hardwarom, softwarom,

počítačovou grafikou alebo Internetom, potom ten druhý je konkurencieschopnejší, a to z toho dôvodu, že ten prvý vyprodukuje produkt, ktorý je výsledkom práce iba jedného človeka resp. jeho mozgu, a ten druhý vyprodukuje produkt, ktorý je výsledkom práce väčšieho množstva ľudí t.j. projektanta plus ľudí, ktorí vyprodukovali informácie resp. informačné produkty, ktoré projektant pri svojej práci využil. Produktivita projektanta bez informačnej technológie je nepochybne nižšia, nech by bol akokoľvek geniálny. To platí pre produkciu a produktivitu vo všetkých oblastiach života spoločnosti, a teda ako pre priemysel, tak aj pre poľnohospodárstvo, služby, vedu, výskum, školstvo, zdravotníctvo a ostatné.

Informačná teória hodnoty nám teda hovorí, že informácie pôsobia v novej ekonomike informačnej spoločnosti tak, že vytvárajú alebo pridávajú hodnotu, a informačné technológie tieto informácie sprístupňujú a umožňujú vytvárať alebo pridávať viac hodnoty, než by to bolo možné bez informačných technológií.

Informačná teória hodnoty nám vysvetľuje prečo sa industriálne hierarchie transformujú do sietí a prečo sa industriálna ekonomika transformuje na informačnú ekonomiku.

Informačná teória hodnoty ukazuje ako informácie, informačné produkty a informačné technológie transformujú industriálnu spoločnosť a informačnú spoločnosť.

Ak nazeráme na ekonomické procesy ako na procesy kreatívnej deštrukcie, vidíme, že dochádza k neustálemu ničeniu starej štruktúry ekonomiky a vytváraniu novej štruktúry na základe kombinácie nových výrobných faktorov so starými.

Americký ekonóm rakúskeho pôvodu Joseph A. Schumpeter ukázal ako proces kreatívnej deštrukcie predstavuje hlavný motor rozvoja kapitalistickej ekonomiky. Táto ekonomika sa vyvíja na základe vnútorných impulzov, ktoré predstavujú inovácie, a tieto neustále narušujú ekonomickú rovnováhu a posúvajú ekonomiku na novú úroveň ekonomickej rovnováhy.

Schumpeter uvádza, že v rámci ekonomického systému jestvuje zdroj energie, ktorý by sám od seba porušil každú rovnováhu, ktorá by sa dala dosiahnuť. V hospodárstve založenom na konkurencii sa presadzujú nové kombinácie, a to tak, že staré sú vyradované konkurenciou. Nová kombinácia musí podľa Schumpetera odňať nejakým starým kombináciám výrobné statky, ktoré potrebuje. V zásade to vždy aj robí. Presadzovanie nových kombinácií znamená iné použitie zásoby výrobných statkov v hospodárstve.

Schumpeter tvrdí, že vyrábať znamená kombinovať veci a sily, ktoré sa nachádzajú v našom dosahu. Nová kombinácia sa môže vyskytovať alebo sa vyskytuje vždy len diskontinuálne a vznikajú javy charakteristické pre vývoj. Podľa Schumpetera vyrábať veci inak, znamená inak kombinovať výrobné statky.

Schumpeter uvádza nasledovné nové kombinácie výrobných statkov:

- Výroba nového statku, ktorý nie je spotrebiteľom ešte známy, alebo statku novej kvality
- Zavedenie novej výrobnéj metódy, ktorá je pre dané priemyselné odvetvie prakticky neznáma. Základom novej výrobnéj metódy však nemusí byť nový vedecký objav. Môže spočívať aj v novom spôsobe komerčného využívania statku.
- Otvorenie nového trhu odbytu, teda trhu, na ktorom doteraz nebolo zastúpené dané priemyselné odvetvie príslušnej krajiny bez ohľadu na to, či tento trh už predtým jestvoval alebo nejestvoval.
- Získanie nového zdroja surovín alebo polovýrobných bez ohľadu na to, či tento zdroj už predtým jestvoval, ale my sme naň neprihliadali a pokladali sme ho za neprístupný, alebo sa musel najskôr vybudovať.
- Uskutočnenie novej organizácie, ako je vytvorenie monopolného postavenia alebo rozpad monopolu.

V novej ekonomike informačnej spoločnosti produkcia informačných produktov a služieb vytvára nerovnováhu na trhoch, kde tieto produkty a služby vstupujú, **pričom viac informácií v produkte alebo službe znamená automaticky väčší trh pre toho, kto tieto produkty a služby na trh uvádza.**

Generovanie produktov s väčším obsahom informácií resp. s novými informáciami vytvára nerovnováhu na trhu. Podľa Jacka Hirshleifera a Johna G. Rileyho informačné aktivity majú pozoruhodný vzťah k ekonomickej rovnováhe. Generovanie informácií je vo veľkej miere nerovnováhu vytvárajúci proces a rozširovanie informácií je rovnováhu opravujúci proces. Ak sa informácie sprístupnia, potom viac účastníkov trhu môže tieto informácie transformovať do svojich produktov. Uvádzanie týchto produktov na trh potom opäť obnovuje rovnováhu na trhu.

Na tomto základe môžeme vysvetliť aj príčiny transformácie industriálnych hierarchií do sietí. Keďže jednotliví účastníci svetového trhu sú si dnes vedomí skutočnosti, že viac informácií v produkte znamená vyššiu konkurencieschopnosť a väčší trh, potom hľadajú cesty ako sa k týmto informáciám čo najrýchlejšie dostať.

Najrýchlejšou cestou k potrebným informáciám je sieť.

Sieť teda umožňuje rýchlejší prístup k informáciám, čo znamená možnosť implantovať do produktu viac informácií a získať väčší trh.

Sieť pôsobí zároveň ako prostriedok vyrovnávania globálnej ekonomickej nerovnováhy, keďže globálne disipuje informácie a pôsobí tak ako stabilizačný faktor vytvárajúcej sa štruktúry novej ekonomiky informačnej spoločnosti.

Základné charakteristiky informačnej teórie hodnoty:

- **Informácie pôsobia antientropicky teda proti zvyšovaniu entropie**
- **Informácie in-formujú čiže vytvárajú štruktúru ekonomiky a spoločnosti**
- **Generovanie informácií a ich vtel'ovanie do produktov vytvára nerovnováhu v tých častiach ekonomiky, v ktorých konkurenčné produkty neobsahujú práve generované informácie**
- **Produkt, ktorý vzniká na základe generovaných informácií, získava väčší podiel na trhu**
- **Rozširovanie čiže disipácia informácií a ich vtel'ovanie do konkurenčných produktov potom zasa rovnováhu obnovuje**
- **Informácie sa do nového produktu vtel'ujú tak, že tento vzniká ako nová kombinácia informácií a starého produktu**
- **Týmto spôsobom prebieha proces kreatívnej deštrukcie v informačnej spoločnosti**
- **Nové smery vývoja, ktoré bývajú väčšinou uvádzané ako informačné technológie, nové materiály a biotechnológie, nie sú nič iné ako nové kombinácie starých výrobných faktorov s informáciami**
- **V globálnej svetovej ekonomike, krajina, ktorá investuje do informačných technológií, informatizácie, vedy, výskumu atď. získava potom väčší podiel na trhoch a v krajinách, ktoré do informatizácie neinvestujú, dochádza potom k rastu ekonomickej nerovnováhy**

Zaujímavou skutočnosťou pri pokusoch o zmenu prístupu k vytváraniu bohatstva a o novú formuláciu tohoto problému je skutočnosť, že tak robia predovšetkým odborníci neekonómia, a to prevažne odborníci z oblastí futrológie, sociológie, filozofie, synergetiky alebo teórie managementu a využívajú pri tom globálny pohľad na vývoj spoločnosti a jej civilizačnú transformáciu. Svojimi závermi však vytvárajú východiskové rámce pre analýzu tohoto problému ekonómami teoretikmi.

Pochopenie zmeny paradigmy vytvárania bohatstva znamená zároveň zmenu hodnotových orientácií jednotlivca, spoločnosti i civilizácie. Túto zmenu hodnotových orientácií by mala spájať zmena orientácie z konzumu spotrebných materiálnych statkov k rastu ľudského intelektu a zväčšovaniu duševného bohatstva. Táto preorientácia by mala napomôcť nájdeniu novej trajektórie civilizačného rozvoja, ktorá by bola východiskom z dnešnej globálnej civilizačnej krízy.

Literatúra

1. Bell, Daniel: The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. Basic Books, New York 1973
2. Bell Daniel: The Social Framework of the Information Society. In: The Computer Age. A Twenty Year View. Edited by Michael L. Dertouzous and Joel Moses. MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1979
3. Castells, Manuel: The Rise of Network Society. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume I. Blackwell Publishers, Inc., Massachusetts, Oxford 1996
4. Castells, Manuel: The Power of Identity. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume II. Blackwell Publishers, Inc., Massachusetts, Oxford 1997
5. Castells, Manuel: End of Millennium. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume III. Blackwell Publishers, Inc., Massachusetts, Oxford 1998
6. Davis, Stan, Davidson, Bill: 2020 Vision. Transform Your Business Today to Succeed in Tomorrow's Economy. A Firestone Book, New York 1991
7. Davis, Stan, Davidson, Bill: Vize roku 2020. Národní informační centrum České republiky, Praha 1995
8. Drucker, Peter: Postkapitalistická společnost. Management Press, Praha 1993
9. Kelly, Kevin: Out of Control. The New Biology of Machines, Social Systems and the Economic World. Addison-Wesley Publishing Company, Reading 1994
10. Kelly, Kevin: New Rules for the New Economy: Twelve Dependable Principles for Thriving in a Turbulent world. In: Wired. September 1997
11. Klinec, Ivan, Majtán, Michal (editori): Civilizácia a budúcnosť. Almanach FSS 1990-1996. Futurologická spoločnosť na Slovensku, Bratislava 1996
12. Klinec, Ivan: Na prahu civilizácie Tretej vlny. Futurologické reflexie 1991 - 2002. Vydavateľstvo IRIS, Bratislava 2003
13. Naisbitt, John: Megatrends. Ten New Directions Transforming Our Lives. Warner Books, New York 1984
14. Naisbitt, John: Re-Inventing the Corporations. Transforming Your Job and Your Company for the Next Information Society. Warner Books, New York 1987
15. Naisbitt, John, Aburdene, Patricia: Megatrends 2000. Ten New Directions for the 1990's. William Morrow and Company, Inc. New York 1990
16. Naisbitt, John: Global Paradox. The Bigger the World Economy, the More Powerful Its Smallest Players. William Morrow and Company, Inc., New York 1994
17. Negroponte, Nicholas: being digital. Alfred A. Knopf, New York 1995
18. Schumpeter, Joseph Alois: Teória hospodárskeho vývoja. Pravda, Bratislava 1987
19. Tapscott, Don: The Digital Economy. Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. McGraw-Hill, New York 1996
20. Toffler, Alvin: Future Shock. Bantam Books, New York 1990
21. Toffler, Alvin: The Third Wave. Bantam Books, New York 1990
22. Toffler, Alvin: Powershift. Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century. Bantam Books, New York 1990
23. Wriston, Walter: Twilight of Sovereignty. How the Information Revolution is Transforming our world. Charles Scribner's Sons, New York 1992